

ביאורים

לאחר שנפטר משה רבנו התעוררו שאלות חדשות וספקות בהלכה אשר לא קיבלנו את הידיעה בהם ממשה רבנו. הרמב"ם לימדנו שהקב"ה ידע שכך עתיד להיות ולכן מסר י"ג מידות שהתורה תדרש בהם כדי שעל ידם נוכל לפרש את פסוקי התורה ולהוציא ממנה הלכות ותשובות לספקותינו. דרך זו יצרה מחלוקות, שהרי הקב"ה נתן לחכמים לדרוש בשכלם את הפסוקים והדבר משתנה משכלו של חכם אחד לחברו. אך ישנה דרך קלה יותר לדעת מה ה' רוצה שנעשה בהלכה זו. נשאל את הנביא! יושע, תלמידו וממשיכו של משה רבנו, היה נביא, ואחריו היו נביאים רבים לישראל. אם כן, מדוע לא נפנה אל הנביאים ונשאל אותם מהו רצונו של ה' בשאלה החדשה שהתעוררה? על כך עונה הרמב"ם שאין יכולת לנביא להכריע הלכה באמצעות נבואתו. התורה כולה נמסרה מהשמים למשה רבנו בהר סיני. בין אם ההלכות המפורשות ובין אם מידות וכללים שעל ידם נדרוש את התורה. מכאן ואילך רק שכל החכמים הוא זה שקובע. אין שום הכרעה שיכולה להגיע מן השמים. מסירת התורה מהשמים 'נסגרה' במעמד הר סיני והקב"ה נתן סמכות בלעדית לחכמי ישראל ללמוד את פסוקי התורה ולדרוש. במקצוע זה אין שום יתרון לנביא על חכם. גם נביא יכול לדרוש את פסוקי התורה אך לא כביטוי לנבואתו אלא כעוד חכם גדול מחכמי ישראל.

אם כן, מהו היחס בין נבואת הנביאים לבין התורה, נבואת משה רבנו? האם הוא יכול לשנות הלכות על פי נבואתו? וכן, איך נביא מוכיח לעם שהוא באמת נביא ה' הרמב"ם מציין שיש בדבר טעויות רבות, ואפילו חכמי ישראל שגו בהם. הרמב"ם מביא כדוגמה את התפיסה המוטעת שנביא צריך לעשות מופת על טבעי להוכיח את נבואתו. אין הדבר כן, אומר הרמב"ם, ומה שראינו את הנביאים עושים מופתים, אין זאת כדי להוכיח את נבואתם אלא מכיוון שאותו הנס היה נצרך כדי לחזק את אמונת העם או לצורך רבים. גם לצדיקים שאינם נביאים יכולים להעשות ניסים על טבעיים, ואין זה מוכיח שהם נביאים. הרמב"ם פותח במערכה כדי לברר ולבסס את אחד מיסודות האמונה, הלא היא הנבואה, שהיא הקשר הישיר בין הקב"ה לבני האדם.

הרחבות

אימות הנבואה

וכבר שגו בו כל המון האדם, גם מתי מספר מידועיהם. שיטת הרמב"ם היא, שהנביא אינו צריך לעשות אות או מופת שמשנים את סדרי הטבע כדי להוכיח את דבריו, אלא הנביא צריך לומר דבר שעתידי לקרות וכך נוכל לבדוק, אם יתקיים הדבר נקבל את נבואתו ואם לא, נדע שנביא שקר הוא. וכך פסק הרמב"ם במשנה תורה: "כל נביא שיאמר שה' שלחו, אינו צריך לעשות אות... שיש בו שינוי מנהגו של עולם, אלא האות שלו שיאמר דברים העתידיים להיות בעולם ויאמנו דבריו... ואנו מחכים לראות היבואו דבריו... ואפילו נפל דבר אחד קטן - בידוע שהוא נביא שקר" [יסודי התורה י, יא].

לעומת זאת שיטת הרס"ג היא, שנביא צריך לעשות אות ומופת המשנים את סדרי הטבע. וכך הוא כותב "וכל שליח שבחרו הבורא לשליחותו עשה לנוהג שנותן לו אות מן האותות הללו, או שינוי הטבע כמניעת האש מלשרוף עצים ועצירת המים מזלזום וכיוצא בדברים אלו..." [אמונות ודעות מאמר ג, ד].

שיטה נוספת מופיעה בספר העיקרים שכותב שאפשר לאמת את דברי הנביא בשתי הדרכים. "הנביא, אימות נבואתו הוא אם בהגדת העתידות - שלא ייפול דבריו ארצה, ואם בעשיית אותות ומופתים" [מאמר א, יח].

שאלות לדין

מדוע חשוב לרמב"ם להדגיש, שאין החובה לשמוע לנביא דווקא בגלל מופתיו?
 "אבל עשו האותות ההם לצרכיהם". האם ראוי לנביא שיעשה אותות לצרכיו הפרטיים?

ב

מסרת הנבואה

וְדַע, שֶׁהַנְּבוּאָה אֵינָה מוֹעִילָה° בְּפְרוּשֵׁי הַתּוֹרָה וּבְהוֹצָאת עֲנֵפֵי הַמְצוּוֹת בְּשִׁלְשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת, אֲבָל מֵה שֶׁעָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ וּפְנַחֵס בְּעֵנֵן הָעֵינָן וְהַסְּבָרָא, הוּא שֶׁעָשָׂה רְבִינָא וְרַב אֲשֵׁי. אֲבָל יִתְרוֹן הַנְּבִיא וּפְעֵלוֹ בְּמַצְוֵה - אִם תִּשְׁאַל עָלָיו - הוּא, חֵי נְפִשִׁי, מִן הָעֵקָרִים הַגְּדוּלִים הָעֲצוּמִים, שֶׁעָלָיו מִשְׁעָן הַדָּת וְיִסוּדָהּ. וְאֵי רוּאָה שֶׁזֶה הַמְּקוֹם רְאוּי לְבָאָר בּוֹ הָעֵקָר הַזֶּה. וְאִי אֶפְשָׁר אֲלָא אַחֲרָי אֲשֶׁר נַחֲלַק טַעֲנַת הַתִּיחֵשׁ הַנְּבִיאִים לְנְבוּאָה°, וּבְמֵה תִצְדַּק הַנְּבוּאָה, שֶׁזֶה כְּמוֹ כֵן עֵקֶר גְּדוֹל.

טענת העם
באימות הנבואה
וביטול הטענה

וּכְבָר שָׁגוּ בּוֹ כָּל הַמּוֹן הָאָדָם, גַּם מְתֵי מְסַפֵּר מִיְדוּעֵיהֶם[•]: שֶׁהֵם מְדַמִּים בְּנַפְשָׁם שֶׁהַנְּבוּאָה לֹא תִתְקַיֵּם לְכָל הַמְתִּיחֵשׁ אֲלֵיהָ עַד עֲשׂוֹתוֹ אוֹת מְפֹלָא, כְּגוֹן: אוֹת מְאוֹתוֹת מִשֶּׁה רְבִנּוּ, זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָה, וְיִשְׁנֵה מְנַהֵג הָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה אֲלֵיהוּ, זְכוּר לטוֹב, בְּהַחֲיוֹתוֹ בֶּן הָאִשָּׁה הָאֶלְמָנָה, אוֹ כְּמוֹ שֶׁנּוֹדַע לְכָל אָדָם מְאוֹתוֹת אֲלֵישָׁע, עָלָיו הַשְּׁלוֹם - וְזֶה אֵינוֹ עֵקֶר אֲמָת, שֶׁכָּל מֵה שֶׁעָשָׂה אֲלֵיהוּ וְאֲלִישָׁע וְזוֹלָתָם מֵהַנְּבִיאִים מְהֻאֲוֹתוֹת, לֹא עֲשָׂאוּם כְּדֵי לְקַיֵּם נְבוּאָתָם - שֶׁהַנְּבוּאָה כְּבָר נִתְקַיְמָה לָהֶם קִדְּם לְכָר - אֲבָל עָשׂוּ הָאוֹתוֹת הֵם לְצִרְכֵיהֶם, וְלָרַב קָרְבָתָם אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הַשְּׁלִים חֲפָצָם, כְּמוֹ שֶׁהִבְטִיחַ הַצְּדִיקִים: "וְתִגְזַר אִמְרוּ וְיָקָם לָךְ" (איוב כב כח).

שתי התיישבויות
הנבואה

אֲבָל תִּתְקַיֵּם הַנְּבוּאָה בְּמֵה שֶׁנְּסַפֵּר, בְּדָבָר שֶׁהַחֲלוֹנוֹ לְדָבָר בּוֹ. וְאִמְרוּ בְּתַחֲלָה: שֶׁעֵקֶר דָּתָנוּ בְּעֵנֵן הַנְּבוּאָה עַל מֵה שֶׁאִמְרוּ°, וְהוּא: שֶׁהַמְתִּיחֵשׁ לְנְבוּאָה° נַחֲלָקִים לְשֵׁנֵי חֲלָקִים: מְתַנַּבֵּא בְּשֵׁם עֲבֹדָה זָרָה, אוֹ מְתַנַּבֵּא בְּשֵׁם°.

אינה מועילה - אינה יכולה לסייע ולהשפיע. **טענת התיחש הנביאים לנבואה** - נברר את אמיתות הקשר בין הטוענים שהם נביאים לבין קבלת הנבואה. **על מה שאמר** - כפי שנתבאר בהמשך דברינו. **שהמתיחשים לנבואה** - הטוענים שזכו לנבואה. **בשם** - בשם ה'.

